

**ArcheoPro Archeologisch rapport
Nr 14104**

**Kreiel 14, Wintelre
Gemeente Eersel
Archeologische Begeleiding volgens protocol
Proefsleuven (IVO-AB)**

Concept versie 05-12-2014

(Zonder opmerkingen zal deze versie na 3 maanden als definitief rapport worden opgeleverd)

Richard Exaltus
Ivo Beckers
Joep Orbons

December 2014

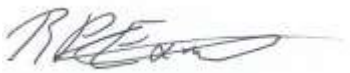
ArcheoPro

ArcheoPro Archeologisch rapport Nr 14104

Kreiel 14, Wintelre Gemeente Eersel Archeologische Begeleiding volgens protocol Proefsleuven (IVO-AB)

Concept versie 05-12-2014

(Zonder opmerkingen zal deze versie na 3 maanden als definitief
rapport worden opgeleverd)

Colofon	
Opdrachtgever:	Van Dun Advies, Dorpstraat 54, 5113 TE Ulicoten
Status:	Concept versie 05-12-2014
Projectcode :	14-217
Bestandsnaam :	ArcheoPro, Kreiel 14, Wintelre, 2014 12 05
Archis melding (OM nummer):	58046
Bevoegd gezag:	Gemeente Eersel
Opslagplaats documentatie:	Provincie Noord-Brabant
ISSN:	1569-7363
Auteur:	Richard Exaltus, Ivo Beckers, Joep Orbons
Projectleider :	Ivo Beckers
Projectmedewerkers:	Richard Exaltus, Ivo Beckers, Joep Orbons
Onderaannemers:	nvt
Autorisatie:	Drs. R.P. Exaltus; senior-archeoloog
	
Uitgegeven door ArcheoPro © Copyright 2014 ArcheoPro, Eijsden	
ArcheoPro Sint Jozefstraat 45 NL 6245 LL Eijsden Nederland	Tel : 0(0 31) 43 3672586 Fax: 0(0 31) 43 3672585
Kamer van Koophandel Limburg: 14117581 e-mail: info@archeopro.nl www.archeopro.nl	

Inhoudsopgave:

Samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	5
1.1 Algemeen	5
1.2 Locatiegegevens.....	5
1.3 Aard van de ingreep.....	5
1.4 Onderzoek.....	6
2 Archeologische Verwachting	9
3 Archeologische Begeleiding	11
3.1 Doelstelling en vraagstelling	11
3.2 Methodiek	13
3.3 Resultaten	15
4 Conclusie en advies.....	24
4.1 Conclusies.....	24
4.2 Advies.....	27
Verklarende woordenlijst	28
Archeologische tijdschaal	28
Bronnen.....	29

Samenvatting

In november 2014 is door ArcheoPro een Archeologische Begeleiding conform protocol Proefsleuven (AB-IVOP) uitgevoerd op een terrein in het noorden van het bouwblok van de Kreiel 14 te Wintelre (gemeente Eersel). Op dit terrein zal een stal worden gebouwd.

In verband met de ligging op relatief grote afstand van voormalig open water en niet echt op een overgang van hoog naar laag, geldt voor het plangebied eerder een middelhoge dan een hoge archeologische verwachting voor archeologische resten daterend uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum. Voor resten uit het Neolithicum, de Brons- en IJzertijd, de Romeinse tijd en de Vroege Middeleeuwen, geldt een hoge verwachting. Voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd wordt uitgegaan van een middelhoge verwachting voor nederzettingsresten.

Hoewel het booronderzoek hier geen archeologische indicatoren heeft opgeleverd, is op basis van het booronderzoek, ter plaatse van de locatie waarop de grote stal zal worden gebouwd, niet met zekerheid vast te stellen dat hier geen resten van grondsporen bewaard gebleven kunnen zijn. Daarom is een Programma van Eisen opgesteld en is tijdens het ontgraven van de bovengrond een Archeologische Begeleiding, conform protocol proefsleuven uitgevoerd.

De archeologische begeleiding is op 17 november 2014 uitgevoerd. Hierbij is één 137 m lange en 4 m brede sleuf gegraven in de lengterichting van de geplande stal (werkput 1). Deze sleuf diende als proefsleuf om de aan- of afwezigheid van archeologische waarden binnen het plangebied te inventariseren. In deze sleuf zijn percelleringsgreppels uit de Nieuwe tijd aangetroffen en één paalspoor met een onbekende datering. De proefsleuf is gefotografeerd, getekend en ingemeten. Omdat in deze proefsleuf zeer weinig archeologische sporen zijn aangetroffen en de bodemopbouw verstoord lijkt te zijn geraakt, is het verdere ontgraven van de A-horizont extensief begeleid (werkput 2). Dit betekent dat de werkzaamheden in eerste instantie niet direct zijn begeleid door een archeoloog. Het hierbij gegraven vlak is nog goed leesbaar in archeologisch opzicht en hiervan zijn vlakfoto's genomen.

In werkput 1 zijn zes greppels aangetroffen. Het betreft hier percelleringsgreppels uit de Nieuwe tijd. Verder is één paalspoor aangetroffen zonder verband met andere archeologische sporen. Het paalspoor heeft een onbekende datering. De bodem is in het plangebied sterk verstoord, tot in de C-horizont. In de onderkant van de humeuze bovengrond is een laag aangetroffen die waarschijnlijk verband houdt met grondwerkzaamheden tijdens de ruilverkaling. In werkput 2 lopen de in werkput 1 aangetroffen greppels door.

Omdat het plangebied al onder het archeologisch sporenniveau is verdiept en het plangebied zwaar verstoord blijkt te zijn, beveelt ArcheoPro aan om het plangebied vrij te geven. Geadviseerd wordt om in de omringende percelen rekening te houden met de aanwezigheid van archeologische waarden uit de Nieuwe tijd. Ondanks dat het plangebied zwaar verstoord is kunnen nog altijd losse archeologische resten aangetroffen worden in het plangebied. ArcheoPro wijst hierbij op Monumentenwet 1988, art. 53, waarin staat dat de melder van archeologische resten verplicht is deze te melden bij de bevoegde overheid, in dit geval de gemeente Eersel.

1. Inleiding

1.1 Algemeen

Opdrachtgever:	Van Dun Advies, Dorpstraat 54, 5113 TE Ulicoten
Datum uitvoering veldwerk:	17 november 2014
Archis onderzoeksmelding:	58046
Bevoegd gezag:	Gemeente Eersel
Bewaarplaats vondsten:	Provincie Noord-Brabant
Bewaarplaats documentatie:	Provincie Noord-Brabant

1.2 Locatiegegevens

Provincie:	Noord-Brabant
Gemeente:	Eersel
Plaats:	Wintelre
Toponiem:	Kreiel 14
Globale ligging:	In het noorden van het bouwblok van de Kreiel 14
Hoekcoördinaten plangebied:	149748 / 384536
	149748 / 384738
	149950 / 384738
	149950 / 384536
Oppervlakte plangebied:	0,79 ha
Grondgebruik:	akker
Hoogteligging:	± 22,3 m +NAP
Bepaling locaties:	GPS Garmin, meetlinten

1.3 Aard van de ingreep

Aard ingreep:	Ontgraving van de bouwvoor
Diepte bodemverstoring:	ca. 60 cm -mv
Oppervlakte bodemverstoring:	0,79 ha

1.4 Onderzoek

In november 2014 is door ArcheoPro een Archeologische Begeleiding conform protocol Proefsleuven (AB-IVOP) uitgevoerd op een terrein in het noorden van het boublok van de Kreiel 14 te Wintelre (gemeente Eersel).

In het onderzochte gebied wordt een grote stal gebouwd met een oppervlakte van ca. 0,75 ha. Deze zal tot twee meter diepte worden onderkelderd. De grond zal in twee fases ontgraven worden; eerst zal de bouwvoor en evt. het plaggendek worden afgegraven en daarna zal de C-horizont worden ontgraven tot de gewenste diepte.

De Archeologische Begeleiding is gebaseerd op het door ArcheoPro in november 2014 uitgevoerde vooronderzoek en het daarop gebaseerde Programma van Eisen (PvE).¹ Op basis van het vooronderzoek kon niet worden uitgesloten dat archeologische waarden vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd aanwezig konden zijn. Er werd een akkerdek verwacht wat direct met een scherpe overgang overgaat in de C-horizont. In het oosten van het plangebied is één boring met een B-horizont aangetroffen op ca. 35 cm –mv. Naar verwachting is de bodem verstoord tot ca. 30 cm –mv. Onder het akkerdek kunnen nog diepe grondsporen aanwezig zijn uit de Bronstijd tot en met de Nieuwe tijd.

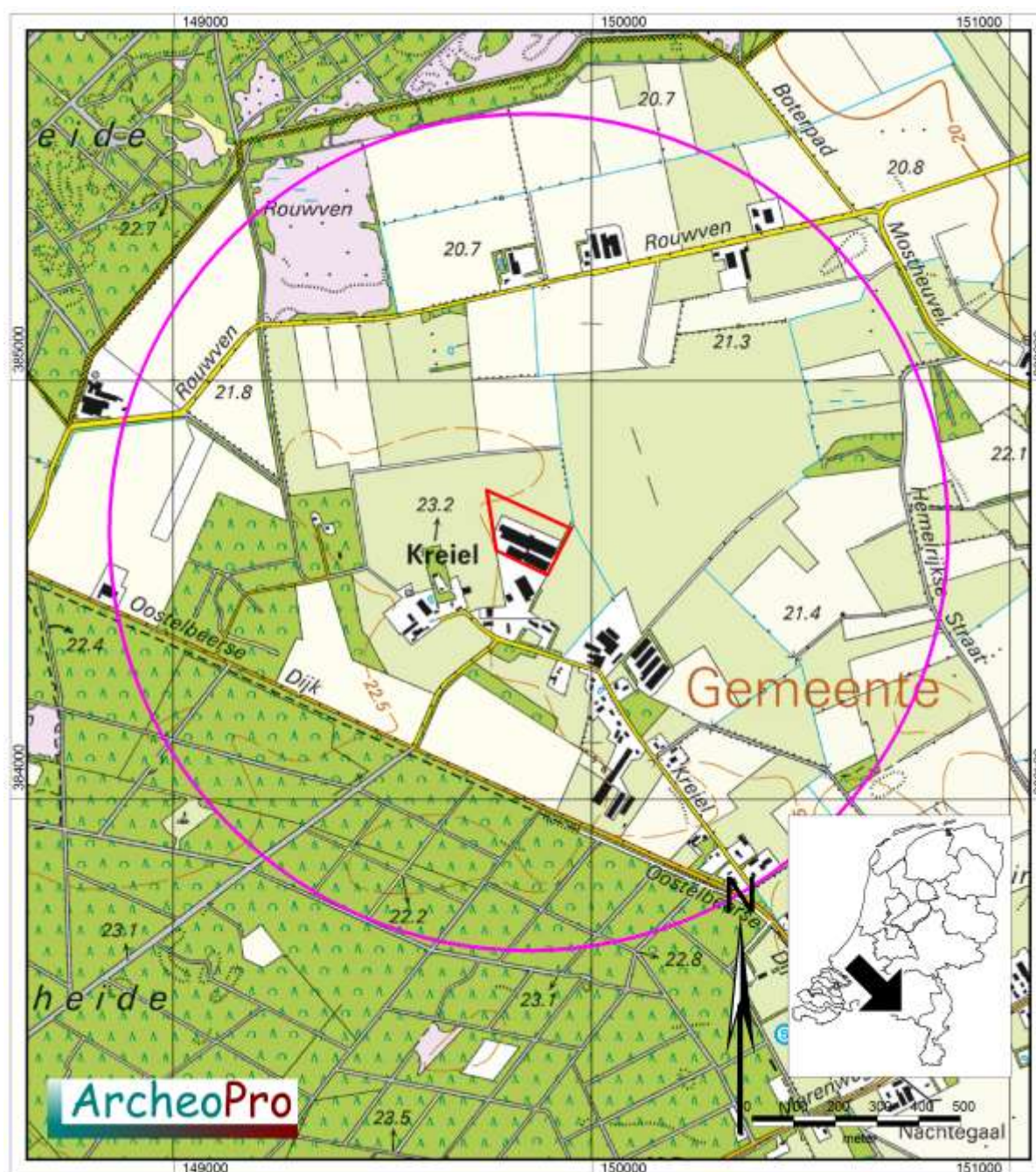
Omdat op basis van het vooronderzoek niet uitgesloten kon worden dat archeologische waarden vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd aanwezig konden zijn is een archeologische begeleiding, conform protocol Proefsleuven, uitgevoerd (AB-IVOP). Het doel van dit onderzoek is om vast te stellen of ter plaatse van het plangebied, archeologische vindplaatsen² aanwezig zijn. Mocht dit het geval zijn, dan zal per vindplaats (en bij voorkeur per aangetroffen archeologisch complex) een waardering moeten worden opgesteld voor wat betreft de inhoudelijke en de fysieke kwaliteit van deze archeologische vindplaats(en).

Dit betreft de aard, de ouderdom, het belang, de zeldzaamheidswaarde, de omvang, de gaafheid en de mate van conservering van de archeologische resten. Deze waardering en het daarop gebaseerde selectieadvies moeten voldoende basis bieden voor een waardestelling en een daarop gebaseerd selectiebesluit.

Het onderzoek is uitgevoerd door drs. R.P. Exaltus (senior-archeoloog), I.S.J. Beckers MA. (KNA-archeoloog) en ing. P.J. Orbons (senior vakspecialist). De graafmachine werd geleverd door Van Dun Advies.

¹ Exaltus and Orbons 2013; Exaltus 2014

² Met vindplaats wordt in algemene zin bedoeld een locatie waar sporen en vondsten in samenhang met elkaar aangetroffen zijn. Deze kunnen betrekking hebben op nederzettingen of begraafplaatsen maar ook off-site vindplaatsen. Off-site vindplaatsen hebben (ogenschijnlijk) geen directe relatie tot sporen van gebouwen, erven of begraafplaatsen. Deze sporen en vondsten vormen de materiële neerslag in het door de mens gebruikte landschap in ruimere zin.

Figuur 1: De ligging van het plangebied (rood omlijnd).

Figuur 2: Luchtfoto met daarop rood omlijnd het plangebied.

2 Archeologische Verwachting

Op basis van de in het plangebied uitgevoerde vooronderzoek is de volgende archeologische verwachting opgesteld:³

Specifieke ligging (locatie)

Het plangebied ligt op een relatief hoog gelegen deel van het dekzandlandschap ten zuiden van een deel van het dekzandlandschap dat naar het noorden toe afloopt naar een voormalige beekdal op ruim driehonderd meter ten noorden van het plangebied. Langs de noord- en oostrand van deze laagte(n) zijn archeologische vondsten gedaan uit met name het laat-paleolithicum en het mesolithicum.

Het plangebied is in het verleden overwegend in gebruik geweest als akker en ligt ten noorden van de historische bebouwing van Kreiel.

Verwachte perioden (datering)

In verband met de ligging op relatief grote afstand van voormalig open water en niet echt op een overgang van hoog naar laag, geldt voor het plangebied eerder een middelhoge dan een hoge archeologische verwachting voor archeologische resten daterend uit het laat-paleolithicum en het mesolithicum. Voor resten uit het neolithicum, de brons- en ijzertijd, de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen, geldt een hoge verwachting.

Voor de late middeleeuwen en nieuwe tijd is de geomorfologische ligging minder bepalend bij het kiezen van vestigingslocaties. Bewoningsclusters en dorpen zijn in deze perioden met name gesticht langs wegen en rivieren of op kruisingen hiervan. Het plangebied ligt buiten de historische kern, maar wel in de nabijheid hiervan. Tevens liep in het verleden langs de oostrand van het plangebied een veldweg. In verband hiermee is uitgegaan van een middelhoge verwachting voor nederzettingsresten uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd.

Complextypen

Archeologische resten uit het laat-paleolithicum en het mesolithicum worden gekenmerkt door vuursteenvindplaatsen of kleine jachtkampementen. Eventuele archeologische resten uit het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen kunnen bestaan uit resten van nederzettingen en grafvelden. Resten uit de late middeleeuwen bestaan uit nederzettingsresten zoals boerderijplaatsen, schuren en woningen, (water)putten en perceelsstructuren. Uit deze laatste perioden worden echter alleen resten van losse huisplaatsen en perceelsstructuren verwacht binnen het plangebied. Resten van begravingen lagen in deze periode in de dorpskernen rond de kerken en hoeven derhalve binnen het plangebied niet verwacht te worden.

³ Exaltus and Orbons 2013

Uiterlijke kenmerken

Vuursteenvindplaatsen uit het laat-paleolithicum of mesolithicum zullen binnen het plangebied uit vondststrooiingen bestaan met eventuele ondiepe sporen in de ondergrond die afgedekt worden door de bouwvoor of door een akkerdek. Nederzettingsresten tot en met de vroege middeleeuwen kunnen onder de bouwvoor of onder een akkerdek voorkomen als concentraties van vondstmateriaal of als vullingen van kuilen (afvalkuilen, paalkuilen, waterputten, enz.). Eventuele sporen van begraving kunnen resten van crematies of inhumatiegraven betreffen.

Archeologische resten uit de late middeleeuwen kunnen ook resten betreffen van funderingen, waterputten, beerputten en eventuele bijgebouwtjes zoals stallen en opslagruimtes.

Mogelijke verstoringen

Langdurig gebruik voor de akkerbouw zal op zijn minst tot oppervlakkige bodemverstoring geleid hebben. Op het zuidelijke deel van het plangebied waarop stallen zijn gebouwd, zal tenminste plaatselijk, ingrijpende bodemverstoring zijn opgetreden.

3 Archeologische Begeleiding

3.1 Doelstelling en vraagstelling

Doelstelling

Het doel van de *archeologische begeleiding volgens het protocol proefsleuven en/of opgraving* is om vast te stellen of zich in het plangebied archeologische sporen en/of resten bevinden die bij een niet aangepaste uitvoering van de huidige plannen bedreigd zouden worden. Archeologische sporen en resten worden in principe op het niveau van een ARCHIS-waarneming gedocumenteerd. Indien, echter behoudenswaardige archeologische vindplaatsen worden aangetroffen, zullen deze moeten worden opgegraven als behoud ter plaatse niet mogelijk is. De classificatie van een vindplaats als zijnde behoudenswaardig gebeurt in overleg met het bevoegd gezag. Aanvullingen op dit PvE kunnen in het geval van een opgraving noodzakelijk zijn. Bij een opgraving van archeologische resten is het doel het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal van vindplaatsen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden.

Relatie met NOaA en/of andere onderzoekskaders

De vraagstelling valt binnen de kaders van hoofdstuk 17 De late prehistorie in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland en het rivierengebied, hoofdstuk 18 De Romeinse tijd in het Midden-Nederlandse rivierengebied en het Zuid-Nederlandse dekzand- en lossgebied en hoofdstuk 22 De Middeleeuwen en vroegmoderne tijd in Zuid-Nederland, van de Nationale Onderzoeksagenda Archeologie (NoaA, zie www.noaa.nl)

Onderzoeksvragen

De centrale onderzoeksvraag luidt:

In hoeverre zijn er binnen het plangebied (behoudenswaardige) archeologische vindplaatsen aanwezig?

Indien dit het geval is, dient door middel van een goed gefundeerde vraagstelling alle aspecten tijdens het archeologisch onderzoek te worden belicht.

Het archeologisch onderzoek is gericht op het zoeken naar archeologische vindplaatsen en hun ruimtelijke en (cultuur)landschappelijke context.

De vragen dienen beantwoord te worden voor zover het uitgevoerde onderzoek dat mogelijk maakt. Indien geen antwoord mogelijk is, dient dat toegelicht te worden. Geef de mate van zekerheid of onzekerheid aan. Antwoorden op vragen, waarop in eerste instantie het antwoord ja/nee is, dienen te worden toegelicht met een beargumenteerde interpretatie.

De gemeente beschikt over een regionale archeologische onderzoeksagenda (als onderdeel van het gemeentelijke archeologiebeleid).

Gaafheid en conservering van de vindplaatsen:

1. In welke lagen of zones zijn behoudenswaardige archeologische resten aanwezig?
2. Wat is de mate van conservering en gaafheid van de archeologische resten?

3. Indien er archeologische resten aanwezig zijn, kunnen er binnen de vindplaats aparte vondst- of sporen clusters onderscheiden worden, en zo ja, op welke gronden?
4. Wat is de begrenzing en de ruimtelijke spreiding, zowel in horizontale als verticale zin en wat is de onderlinge samenhang?
5. Wat is per vondst- of sporencluster:
 - a. de ligging (inclusief diepteligging) en begrenzing
 - b. de geologische en/of bodemkundige eenheid
 - c. de omvang (inclusief verticale dimensies)
 - d. aard /complextype / functie
 - e. de samenstelling van de archeologische resten (grondsporen en mobilia)
 - f. de vondst- en spoordichtheid
 - g. de stratigrafie
 - h. de ouderdom, periodisering, typechronologische classificatie
6. Zijn er aanwijzingen voor landgebruik (*off-site*-patronen) in de zin van wegen, percelering, akkers, grondstofwinning, vennen, *et cetera*?
7. Zijn er aanwijzingen voor agrarische en/of ambachtelijke activiteiten? Zo ja, waaruit blijkt dat en welke kenmerken zijn hieraan naar analogie van vraag 7 te geven?
8. Kunnen meerdere bewoningsfasen onderscheiden worden?
9. Wanneer en waarom zijn de sites en de vindplaats in zijn geheel verlaten of in onbruik geraakt?

Landschap en bodem:

10. Hoe is de opbouw van het profiel in bodemkundige, lithologische en lithogenetische zin? Wat zijn de kenmerken van de stratigrafische eenheden? Is er sprake van loopvlakken, begraven bodems, ophogingslagen of cultuurlagen?
11. Wat is het paleo-ecologische potentieel van het onderzoeksgebied? Liggen in de omgeving locaties die voor analyse bemonsterd kunnen worden?
12. Welke postdepositionele processen hebben zich afgespeeld en wat is het effect daarvan op de archeologische resten?

Synthese

13. Hoe kan na dit onderzoek de bewonings- en gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied beschreven worden? In welke mate is er sprake van discontinuïteit of continuïteit?
14. Hoe en waarom heeft de locatie het geconstateerde gebruik verloren (indien dat het geval is) en wat is er daarna gebeurd? Wat is de relatie met het huidige gebruik van de locatie?
15. Wat is de relatie tussen de onderzoekslocatie en het landschap in de omgeving, voor, tijdens en na de onderzochte periode?

Waardebepaling

16. Welke waarde is er samenvattend te geven aan het onderzoeksgebied en de daarin te onderscheiden delen (binnen verticale en/of horizontale grenzen; complextypen, periode, sites)? Beschrijf en beredeneer de verschillen in waarde.

Conclusie, evaluatie, aanbevelingen

17. Is er een verwachting dat buiten het nu onderzochte gebied nog resten van deze vindplaats aanwezig zijn en wat is de verwachting over de fysieke en inhoudelijke kwaliteit daarvan?

18. Hoe verhouden de conclusies zich tot de resultaten van het eerdere onderzoek of andere bekende gegevens? In welke mate wijkt de geconstateerde waarde af van de eerder toegekende waarde of van de gespecificeerde verwachting? Komt de aard en situering van de oppervlaktevindplaats uit het IVO-O overeen met de in de ondergrond aangetroffen sporen en vondsten?

19. Welk risico lopen de geconstateerde archeologische waarden door de voorgenomen verstoring? Is behoud of verder onderzoek vanuit AMZ-perspectief gewenst?

20. Welke strategische en methodische aanbevelingen kunnen worden gegeven voor vervolgonderzoek, zowel binnen dit onderzoeksgebied als in aangrenzende of naburige percelen?

3.2 Methodiek

Strategie

In eerste instantie is een sleuf van 4 m breed en 137 m lang aangelegd in de lengterichting van de nieuwe stal. De oriëntatie van de sleuf is west-noordwest-oost-zuidoost. Met een graafmachine met een gladde bak is de bovengrond laags verdiept tot op het niveau waarop archeologische sporen zichtbaar zijn. De aanleg van de put vond plaats onder begeleiding en aanwijzing van een senior KNA-archeoloog. Vervolgens is deze werkput, werkput 1, geheel gedocumenteerd (gefotografeerd, ingemeten en getekend).

Omdat tijdens de aanleg van de eerste werkput relatief weinig archeologische sporen zijn aangetroffen is van de resterende delen van het plangebied de humeuze bovengrond afgegraven zonder directe begeleiding van een (senior) KNA-archeoloog. Deze gedeelten zijn werkput 2 genoemd. De machinist heeft hierbij een leesbaar archeologisch vlak aangelegd in de top van de oorspronkelijke bodem. Enkele greppels die bij de aanleg van werkput 1 zijn aangetroffen waren goed zichtbaar in het vlak.

Methodiek

Er zijn foto's genomen van de situatie voor de uitvoering van het veldwerk, van aangelegde werkvlakken, van profielen en van aangelegde coupes. Werkput 1 is onder archeologische begeleiding aangelegd. De werkput werd machinaal verdiept in lagen van 5 cm dik met een graafmachine met een gladde bak. Tijdens het verdiepen is de grond gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische waarden met een metaaldetector. Het vlak werd op ca. 60 cm -mv (ca. 21,7 m +NAP) aangelegd.

Werkput 1 is op schaal 1:100 ingetekend; het profiel en de coupes zijn met de schaal 1:20 ingetekend. In werkput 1 zijn 5 profielen aangelegd en gedocumenteerd. Van het vlak is om de 5 m een NAP hoogtemaat bepaald. Werkput is gedocumenteerd middels het nemen van vlakfoto's.

De aangetroffen sporen zijn in het vlak aangekrast en gefotografeerd. De sporen zijn ingemeten met een meetlint. Van elk spoor is door middels van een gutsboring de diepte en de stratigrafie bepaald. Van elk spoor is een beschrijving gemaakt op de veldtekening. Op basis van de gutsboring is bepaald of het spoor werd gecoupeerd. De gecoupeerde sporen zijn gefotografeerd, getekend en afgewerkt.

Figuur 3 Overzichtsfoto van werkput 1 in westelijke richting

Figuur 4 Vlakfoto van werkput2

3.3 Resultaten

Fysisch-geografisch onderzoek

In werkput 1 zijn vijf profielenkolommen gedocumenteerd. De vijf profielkolommen zijn in de zuidelijke putrand aangelegd

De ondergrond van het plangebied bestaat uit lichtgeelgrijs, zwak siltig matig fijn zand. In dit pakket komen roestvlekken voor. Dit pakket is waarschijnlijk de natuurlijke ondergrond (C-horizont) van het dekzandpakket (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden). De C-horizont bevindt zich op ca. 60-80 cm –mv.

Boven de C-horizont bevindt zich direct de humeuze bovengrond. De overgang tussen de C-horizont en de humeuze bovengrond is scherp. In het oosten van het gebied is nog een ca. 10 cm dikke roestige B-horizont aangetroffen onder de humeuze bovengrond. In het oosten bestaat de humeuze bovengrond uit één laag, een ca. 45 cm dikke donkergrijze en matig humeuze laag matig fijn zand. De sporen 2, 5 en 10 zijn direct onder deze laag aangetroffen (figuur 5). In het centrale deel van werkput 1 is de humeuze bovengrond onderverdeeld in twee lagen; de hierboven beschreven donkergrijze laag maar dan 35 cm dik en een 15 cm dikke laag die net iets minder donker is.

In het westen van het plangebied is een derde laag in de humeuze bovengrond aangetroffen. Dit is een 5 cm dikke bruingrijze laag van zwak siltig, matig fijn zand. In deze 5 cm dikke laag waren duidelijk plaggen en brokken zand herkenbaar (figuur 6). Waarschijnlijk is deze laag ontstaan ten tijde van de ruilverkaveling. Omdat dit de onderste van de drie lagen vormt is waarschijnlijk het hele plangebied recent tot in de C-horizont verstoord geraakt.

Figuur 5 Foto van profiel 1 (tevens coupe van spoor 2)

Figuur 6 Foto van profiel 5.

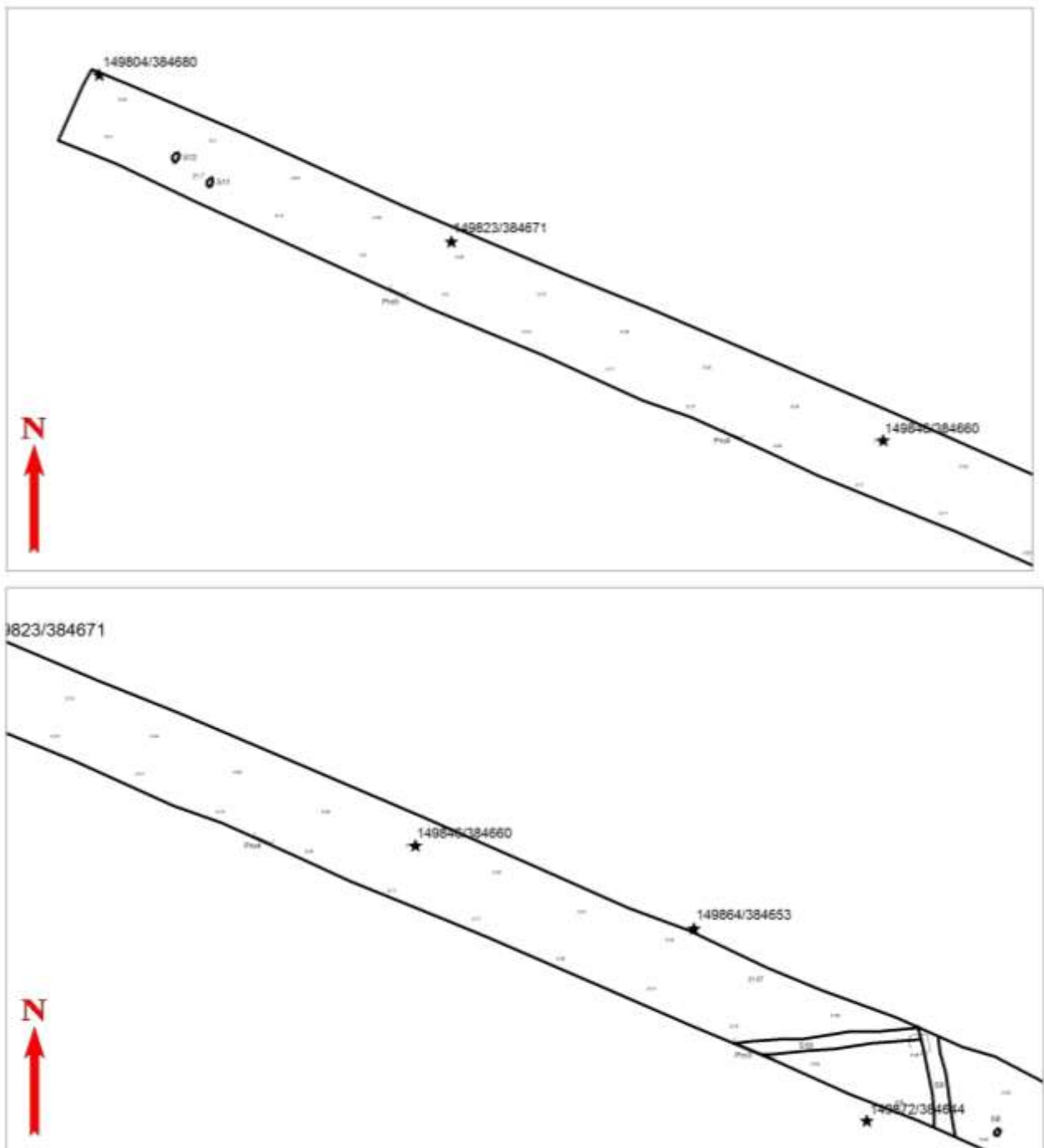
Sporen

Alle in deze paragraaf beschreven sporen zijn afgebeeld in de allesporenkaart (figuur 7). De 13 sporen die tijdens de aanleg van werkput 1 zijn aangetroffen zijn gecoupeerd. Uit de coupes bleek dat spoor 1 en 4 relatieve ondiepe restanten van ploegsporen waren met een heterogene bruingrijze vulling. In het oosten van werkput 1 zijn oost-west gerichte ploegsporen aangetroffen in het vlak (figuur 3). Spoor 3 en 13 bleken na couperen ca. 6 cm diepe mollengangen te zijn. Spoor 8 is vanwege de donkergrijze vulling geïnterpreteerd als een recente verstoring, dit spoor had de vorm van een kuil. Spoor 11 bleek na couperen een deel van de plaggenlaag te zijn die in de onderkant van de humeuze bovengrond aanwezig is.

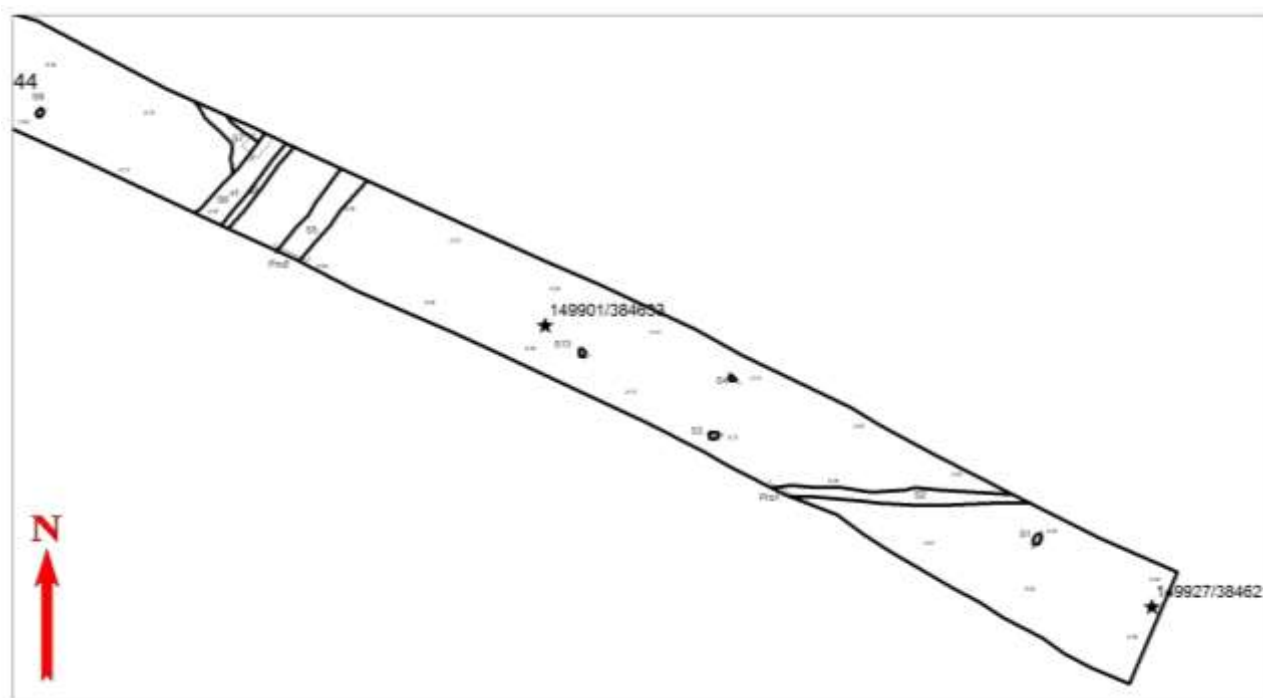
De sporen 2, 5, 6, 7, 9 en 10 zijn greppels. Sporen 2 en 10 zijn oost-west georiënteerd, sporen 7 en 9 noord-zuid en sporen 5 en 6 noordoost-zuidwest. De greppels werden zijn het oosten van werkput 1 aangetroffen. De sporen 2, 7, 9 en 10 hebben een heterogene bruingrijze vulling met plaggen en zandbrokken (figuur 8). De sporen 5 en 6 hebben een donkergrijze, humeuze vulling (figuur 9). In de greppels zijn kleine baksteenfragmenten aangetroffen. De onderkant van de greppels is afgerond en bevindt zich op het diepste punt ca. 20-50 cm onder het vlak. Tijdens het couperen van spoor 5 is een spijker aangetroffen, dit is de enige vondst tijdens de begeleiding. Waarschijnlijk betreft het hier voormalige perceelsscheidingen. De oost-west-lopende en de noordoost-zuidwest lopende sporen komen overeen met de voormalige perceleringsstructuur (figuur 10).

Spoor 12 is mogelijk een paalgatkuil (figuur 11). Dit spoor heeft een blauwgrijze vulling met enkele houtskoolfragmenten. Dit spoor staat met geen ander spoor in verband. De datering van het spoor is onzeker omdat tijdens het couperen en afwerken geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen.

De in werkput 1 aangetroffen greppels lopen door in werkput 2 (figuur 12). Hier waren geen afbuigingen van de greppels zichtbaar. In werkput 2 is nog het restant van een betonnen beerput aangetroffen; het betreft hier een recent spoor.

Figuur 7 Allesporenkaart.

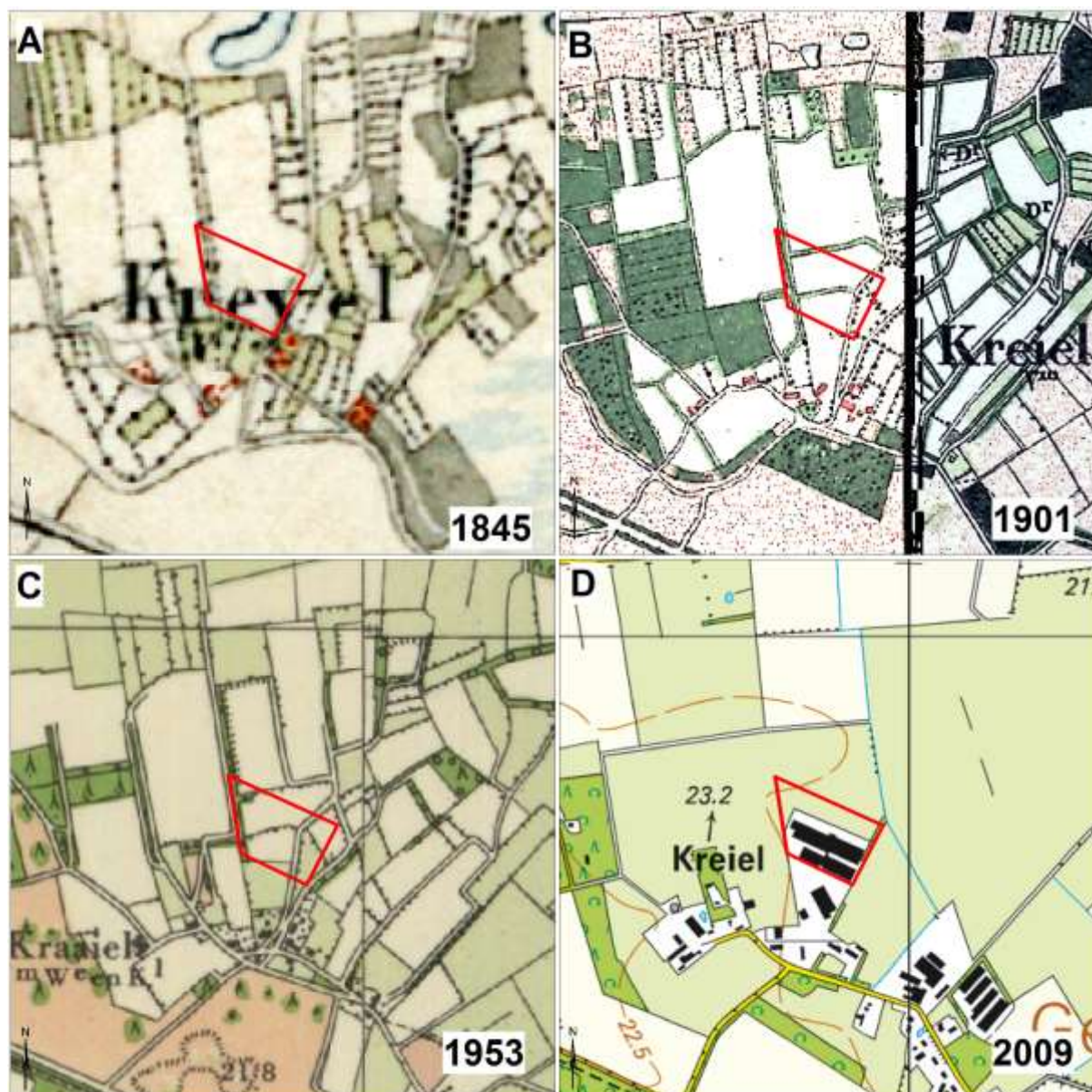
Figuur 7 Allesporenkaart

Figuur 8 Coupefoto van spoor 9 en 10

Figuur 9 Foto van spoor 5 (tevens profiel 2)

Figuur 10: Uitsneden uit de topografische kaarten uit achtereenvolgens: 1845, 1901, 1953 en 2009.

Figuur 11: Coupefoto van spoor 12

Figuur 12 De sporen 5 en 6 lopen in noordelijke richting door in werkput 2

4 Conclusie en advies

4.1 Conclusies

1. In welke lagen of zones zijn behoudenswaardige archeologische resten aanwezig?

In het plangebied zijn tijdens de archeologische begeleiding geen behoudenswaardige archeologische resten aangetroffen. In het terrein zijn voormalige percelleringsgreppels uit de Nieuwe tijd gevonden en één paalspoor zonder duidelijk verband met andere archeologische sporen.

2. Wat is de mate van conservering en gaafheid van de archeologische resten?

Het plangebied lijkt sterk verstoord te zijn geraakt. De humeuze bovengrond gaat scherp over naar de C-horizont. In het westelijke deel van het plangebied is een plaggenlaag aangetroffen die waarschijnlijk tijdens de ruilverkaveling is ontstaan. De bodem is in het grootste deel van het plangebied tot de C-horizont verstoord. In het oosten van het plangebied is nog 10 cm van de B-horizont intact gebleven en daar lijkt de bodem meer intact te zijn gebleven.

3. Indien er archeologische resten aanwezig zijn, kunnen er binnen de vindplaats aparte vondst- of sporen clusters onderscheiden worden, en zo ja, op welke gronden?

De percelleringsgreppels zijn voornamelijk in het oosten en het centrale deel van werkput 1 aangetroffen, maar zijn ook aanwezig in het westelijke deel van werkput 2. Deze sporen zijn daarom over het hele terrein verspreid aangetroffen.

4. Wat is de begrenzing en de ruimtelijke spreiding, zowel in horizontale als verticale zin en wat is de onderlinge samenhang?

Er is sprake van 3 oriëntaties van de greppels; oost-west, noord-zuid en noordoost-zuidwest. De verschillende richting komen overeen met de percelleringsstructuur in de 19^e en 20^e eeuw n. Chr.

5. Wat is per vondst- of sporencluster:

a. de ligging (inclusief diepteligging) en begrenzing

b. de geologische en/of bodemkundige eenheid

c. de omvang (inclusief verticale dimensies)

d. aard /complextype / functie

e. de samenstelling van de archeologische resten (grondsporen en mobilia)

f. de vondst- en spoordichtheid

g. de stratigrafie

h. de ouderdom, periodisering, typechronologische classificatie

Omdat de aangetroffen grondsporen verband houden met landgebruik (zie vraag 6) zijn deze onderzoeksvragen niet relevant.

6. Zijn er aanwijzingen voor landgebruik (off-site-patronen) in de zin van wegen, percelering, akkers, grondstofwinning, vennen, et cetera?

De aangetroffen greppels worden geïnterpreteerd als voormalige perceleringsgreppels en hebben daarom verband met voormalig landgebruik.

7. Zijn er aanwijzingen voor agrarische en/of ambachtelijke activiteiten? Zo ja, waaruit blijkt dat en welke kenmerken zijn hieraan naar analogie van vraag 7 te geven?

Er zijn aanwijzingen voor agrarische activiteiten aangetroffen in de vorm van ploegsporen en perceleringsgreppels.

8. Kunnen meerdere bewoningsfasen onderscheiden worden?

Alle aangetroffen sporen wijzen op een agrarische functie. Er is slechts één paalspoor met een onbekende datering aangetroffen. Bewoningsfasen kunnen daarom niet onderscheiden worden.

9. Wanneer en waarom zijn de sites en de vindplaats in zijn geheel verlaten of in onbruik geraakt?

Niet van toepassing, het plangebied heeft nog steeds een agrarische functie.

Landschap en bodem:

10. Hoe is de opbouw van het profiel in bodemkundige, lithologische en lithogenetische zin? Wat zijn de kenmerken van de stratigrafische eenheden? Is er sprake van loopvlakken, begraven bodems, ophogingslagen of cultuurlagen?

De ondergrond bestaat uit dekzand. In het hele plangebied, uitgezonderd een strook in het oosten, is de humeuze bovengrond direct scherp op de C-horizont aangetroffen. In het oosten van het plangebied komt nog een ca. 10 cm dikke B-horizont voor.

11. Wat is het paleo-ecologische potentieel van het onderzoeksgebied? Liggen in de omgeving locaties die voor analyse bemonsterd kunnen worden?

Het onderzoeksgebied heeft een gering paleo-ecologisch potentieel. Eventueel kunnen nog paleo-ecologische monsters uit de perceleringsgreppels verkregen worden, maar dit zal waarschijnlijk alleen informatie opleveren uit de Nieuwe tijd.

12. Welke postdepositionele processen hebben zich afgespeeld en wat is het effect daarvan op de archeologische resten?

In het plangebied heeft waarschijnlijk tijdens de ruilverkaveling een grootschalige bodemverstoring plaatsgevonden. De bodem is hierbij tot in de C-horizont verstoord geraakt.

Synthese

13. Hoe kan na dit onderzoek de bewonings- en gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied beschreven worden? In welke mate is er sprake van discontinuïteit of continuïteit?

Het onderzochte gebied is in de Nieuwe tijd in gebruik geweest als weiland of bouwland, verder lijkt van bewoning van het gebied geen sprake. Waarschijnlijk is het gebied tijdens eerdere perioden niet bewoond geweest of zijn de mogelijke bewoningssporen inmiddels verstoord geraakt.

14. Hoe en waarom heeft de locatie het geconstateerde gebruik verloren (indien dat het geval is) en wat is er daarna gebeurd? Wat is de relatie met het huidige gebruik van de locatie?

Het onderzochte gebied heeft nog steeds een agrarische functie.

15. Wat is de relatie tussen de onderzoekslocatie en het landschap in de omgeving, voor, tijdens en na de onderzochte periode?

Het is duidelijk dat tijdens de ruilverkaveling in het plangebied de bodem tot in de C-horizont verstoord is geraakt. Waarschijnlijk is dit ook het geval voor de omringende landbouwgebieden waarvan in de ruilverkaveling de percelingsstructuur is gewijzigd.

Waardebepaling

16. Welke waarde is er samenvattend te geven aan het onderzoeksgebied en de daarin te onderscheiden delen (binnen verticale en/of horizontale grenzen; complextypen, periode, sites)? Beschrijf en beredeneer de verschillen in waarde.

De locatie heeft een lage archeologische waarde. Uit het onderzoek blijkt dat het gebied sterk is verstoord en dat voornamelijk percelingsgreppels uit de Nieuwe tijd zijn aangetroffen.

Conclusie, evaluatie, aanbevelingen

17. Is er een verwachting dat buiten het nu onderzochte gebied nog resten van deze vindplaats aanwezig zijn en wat is de verwachting over de fysieke en inhoudelijke kwaliteit daarvan?

De aangetroffen percelingsgreppels lopen door buiten het onderzochte gebied (figuur 12)

18. Hoe verhouden de conclusies zich tot de resultaten van het eerdere onderzoek of andere bekende gegevens? In welke mate wijkt de geconstateerde waarde af van de eerder toegekende waarde of van de gespecificeerde verwachting? Komt de aard en situering van de oppervlaktevindplaats uit het IVO-O overeen met de in de ondergrond aangetroffen sporen en vondsten?

Uit de archeologische begeleiding blijkt dat de locatie inderdaad sterk verstoord is geraakt en een lage archeologische verwachtingswaarde heeft. De in het vooronderzoek aangegeven verstoringsdiepte is kleiner; in het vooronderzoek bedroeg de minimale verstoringsdiepte 60 cm –mv en tijdens het gravende onderzoek bleek dit ca. 50 cm –mv te zijn.

19. Welk risico lopen de geconstateerde archeologische waarden door de voorgenomen verstoring? Is behoud of verder onderzoek vanuit AMZ-perspectief gewenst?

Bij de voorgenomen ontgraving zijn geen archeologische waarden van voor de Nieuwe tijd verstoord geraakt. Verder onderzoek is niet noodzakelijk.

20. Welke strategische en methodische aanbevelingen kunnen worden gegeven voor vervolgonderzoek, zowel binnen dit onderzoeksgebied als in aangrenzende of naburige percelen?

In het plangebied is geen vervolgonderzoek nodig, het gebied is al tot onder het archeologische niveau ontgraven. In naburige percelen is waarschijnlijk de bodem door de ruilverkaveling verstoord geraakt.

4.2 Advies

Omdat het plangebied al onder het archeologisch sporenniveau is verdiept en het plangebied zwaar verstoord blijkt te zijn, beveelt ArcheoPro aan om het plangebied vrij te geven. Geadviseerd wordt om in de omringende percelen rekening te houden met de aanwezigheid van archeologische waarden uit de Nieuwe tijd. Ondanks dat het plangebied zwaar verstoord is kunnen nog altijd losse archeologische resten aangetroffen worden in het plangebied. ArcheoPro wijst hierbij op Monumentenwet 1988, art. 53, waarin staat dat de melder van archeologische resten verplicht is deze te melden bij de bevoegde overheid, in dit geval de gemeente Eersel.

Verklarende woordenlijst

AHN Actueel Hoogtebestand Nederland.
AMK Archeologische Monumentenkaart.
ASB Archeologische Standaard Boorbeschrijving.
Archis Archeologisch Informatie Systeem.
BP: Before Present (present = 1950)
GIS Geografische InformatieSystemen.
GPS Global Positioning System.
IKAW Indicatieve kaart van archeologische waarden
IVO Inventariserend VeldOnderzoek.
KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.
-mv Onder maaiveld.
NAP Normaal Amsterdams Peil
PVA Plan van Aanpak.
PVE Programma van Eisen.
RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
SBB Standaard Boor Beschrijvingsmethode.
SCEZ Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland.
SIKB: Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer
ZAA Zeeuws Archeologisch Archief.
ZAD Zeeuws Archeologisch Depot.

Archeologische tijdschaal

Periode	Datering
Midden- en Laat Paleolithicum (oude steentijd)	250.000 - 9000
Mesolithicum (midden steentijd)	9000 - 4500
Neolithicum (nieuwe steentijd)	4500 - 2000
Bronstijd	2000 - 800
IJzertijd	800 - 12 v. chr.
Romeinse tijd	12 v chr. - 500 n. chr.
Vroege middeleeuwen	500 - 1000
Volle middeleeuwen	1000 - 1250
Late middeleeuwen	1250 - 1500
Nieuwe tijd	1500 - heden

Bronnen

Es. Van W.A., Sarfatij, H. & P.J. Woltering (red.) 1988. Archeologie in Nederland; De rijkdom van het bodemarchief. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Amersfoort.

Exaltus, R.P. 2014. Kreiel 14, Wintelre, gemeente Eersel, Programma van Eisen, Archeologische begeleiding volgens protocol Proefsleuven (IVO-AB). ArcheoPro-rapport 13109. Eijsden.

Exaltus, R.P., and J. Orbons. 2013. Kreiel 14, Wintelre, Gemeente Eersel, Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O); Bureauonderzoek en karterend booronderzoek. ArcheoPro rapport 13063. Eijsden.

Grote historische Provincie Atlas van Nederland; deel 1 West-Nederland 1838-1857 1:50.000. Topografische dienst Wolters Noordhoff Groningen 1990

Grote topografische atlas van Nederland 1:50.000 Deel 1 West-Nederland. Topografische dienst. Wolters Noordhoff Groningen 1997

Kadastrale minuut 1830 met aanwijzende tafels, (www.watwaswaar.nl)

Kadaster Topografische Dienst, Top25Raster, Top10Vector, GBKN kaarten, Emmen 2008 Luchtfoto, <http://maps.google.nl>

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, IKAW 2 (Indicatieve kaart Archeologische Waarden), Amersfoort.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, AMK (Archeologische monumentenkaart), Amersfoort.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, ARCHIS II (Archeologisch Informatie Systeem), <http://archis2.archis.nl/>

Rijkswaterstaat, Servicedesk Data, AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), Delft.

Stichting voor Bodemkartering, Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Wageningen, 1968.

Stichting voor Bodemkartering: Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, Staring Centrum, Wageningen, 1989

Stichting voor Bodemkartering, Geologische kaart van Nederland 1:50.000. Wageningen, 1968.

Twaalf provinciën 2007. Atlas van topografische kaarten. Nederland 1955-1965. Uitgeverij twaalf provinciën. Landsmeer.